

SEVEROATLANTSKI PAKT I ODBRANA EVROPE

GENERAL GRINTER O VRHOVNOM ŠTABU SAVEZNIČKIH SNAGA U EVROPI

Kratko vreme pre no što je postavljen za vrhovnog komandanata savezničkih snaga u Evropi, u okviru NATO-a, američki general Alfred Grinter, dotadašnji načelnik štaba iste komande, napisao je za jedan od vodećih francuskih vojnih časopisa članak koji ovde donosimo u izvodu:

Kada je general Ajzenhauer, 7 januara 1951, stigao u Pariz, dobio je — po rečima generala Grintera — jedinstveni zadatak u istoriji: da u Parizu osnuje vrhovni međunarodni štab čiji će glavni zadatak biti da sačuva mir.

Taj štab je u prvi mah imao dvanaestak oficira i bio je smešten u hotelu »Astorijska«. Međutim, danas Vrhovni štab savezničkih snaga u Evropi — poznat pod skraćenicom *SHAPE* — obuhvata 418 oficira, od kojih: 185 Amerikanaca, 92 Britanaca i 63 Francuza, itd. Od 14 država — članica NATO-a, samo Island, koji nema svoje oružane snage, i Portugalija, koja potpada pod Komandu Atlantika — nemaju svoje predstavnike u *SHAPE*-u.

SHAPE, po mišljenju generala Grintera, ima svojih ozbiljnih nedostataka i oni su poznati. Međutim, oficiri koji sačinjavaju štab su odani stvari NATO-a i njihov rad se odvija u atmosferi međusobnog razumevanja i ličnog prijateljstva. Karakteristika te atmosfere je da oficiri Štaba ne zauzimaju stav predstavnika ili branioca interesa svojih zemalja, već zastupaju interese *celine*. Ovo general Grinter pripisuje u naročiti uspeh generala Ajzenhauera. No, to ne isključuje zaštitu nacionalnih interesa pojedinih zemalja, pošto svaka od njih ima svog specijalnog nacionalnog predstavnika u *SHAPE*-u.

Gde se sada, posle dve godine iskustva, nalaze *SHAPE* i NATO? Pre svega, izrađen je *Plan Hitnost*, koji svakom komandantu, od Norveške do Kavkaza, prolazeći kroz Centralnu i Južnu Evropu, daje tačna uputstva za slučaj krize. Da li to znači da su postojeće snage dovoljne da se odupru neprijateljskim snagama koje bi učinile svoj maksimalni napor? Ne, ali to znači da svaki pojedinac, na celokupnom frontu, bio to vojnik, oficir, general, ili štabni oficir, zna tačno šta se od njega očekuje. Celokupna teritorija je podeljena na 4 glavna sektora: Severnim, sa sedištem u Oslu, komanduje general Manser; Centralni, u Fontenblou, stavljen je pod komandu maršala Žuena, generala Norstada i admirala Žozara; Južni, sa sedištem u Napulju, stoji pod komandom admirala Karnija¹⁾, dok je Komanda Sredozemlja — poverena admiralu Mauntbatenu.

Pored pomenutog plana za slučaj hitnosti, izrađen je jedan dugoročni plan koji predviđa potrebne snage i napore koje treba učiniti.

Štampa je često tvrdila, kaže general Grinter, da je NATO, odnosno *SHAPE* po mnogim problemima pretrpeo neuspeh. Međutim, ako se razmotre postignuti rezultati, videće se da to nije tačno.

U doba potpisivanja Atlantskog pakta i stvaranja *SHAPE*-a, za odbranu Evrope nije bilo ništa više od delova nekih 10 divizija i 400 aviona prve linije. Iako su ove male snage bile dobro obučene, bile su rđavo opremljene i njihovi efekti su bili sasvim nedovoljni.

Međutim, sada bi *SHAPE* pod svojom komandom imao oko 40 divizija i 4.000 aviona prve linije.

¹⁾ Postavljen u međuvremenu za načelnika Admiraliteta SAD, a na njegovo mesto došao admiral Fehteler.

U toku poslednje dve godine vršene su stalne vežbe i manevri koji su ove snage doveli u stanje potrebne bojne gotovosti protiv svakog iznenadnog i neizazvanog napada.

Dalje, skoro sve zemlje — članice NATO-a povećale su rok službe u stalnom kadru. Kod većine je taj rok, još 1951, bio 12 meseci i svaki onaj koji bi se usudio da predvidi da će taj rok kod nekih dostići 20 meseci, u to doba bi se smatrao za nerazumnog; kod nekih zemalja je on skočio sa 8 ili 9 na 18 meseci.

Budžeti za odbranu su doživeli takođe osetna povećanja, koja su prosečno za oko 2½ puta veća od kredita iz 1951 godine. Mada se tu radi o materijalnoj strani, bitno je da je 14 zemalja, bez rezerve, usvojilo princip kolektivne bezbednosti. Danas ne postoji nijedna zemlja, od SAD do Luksemburga, koja bi mogla pretendovati da će se u ovo doba moćnog i savremenog naoružanja moći sama suprotstaviti agresiji.

General Grinter smatra da je koordinacija i saradnja savezničkih oficira u SHAPE-u, kojoj je ton dao general Ajzenhauer, a nastavio je general Ridžvej, znatno doprinela podizanju morala naroda Zapadne Evrope. Niko se više ne boji da bi se u slučaju napada, nacionalne snage pojedinih zemalja izdvojile iz kolektivnog sistema odbrane da bi branile svoju sopstvenu teritoriju.

Naravno, još uvek postoje izvesna neslaganja, ali se ona uglavnom odnose na procenu doprinosa koji svaka pojedina zemlja treba da učini u okviru zajedničkih napora za naoružanje. Prirodno, ovi naponi izgledaju još uvek isuviše veliki i nerentabilni i u svakoj zemlji o tome postoje različita mišljenja. To je jedno neprijatno opterećenje, ali se ono ne može izbeći. Ali je baš to teren na kome je potrebna intervencija međusobnog razumevanja i efikasnog rukovođenja.

Po mišljenju generala Grintera, jedini domen u kome Sovjeti imaju sigurne prednosti u odnosu na Zapad je baš domen jedinstva doktrine i akcije. Međutim, oni to jedinstvo postižu silom, a Zapad ga mora postići međusobnom slogom i sporazumom. Razlog postojanja NATO-a leži u tome da se vojnim pretinjama Sovjeta spreči da dobiju makakve izgleda na uspeh. Zapad još nema dovoljno jake snage za odbranu, mada su one znatno jače nego pre. Ukoliko bi, pak, sada došlo do napada, general Grinter smatra da bi se savezničke trupe hrabro borile, a da će uskoro doći čas kada će Saveznici raspolagati dovoljnim efektivima, moćnom vazдушnom silom, snagama obezbeđenja i dovoljnim rezervama, koji bi takav napad unapred osudili na neuspeh.

U daljem izlaganju general Grinter naročito podvlači važnost dovoljno jakih rezervi, kojima treba stvoriti potrebno vreme da bi mogle biti mobilisane. U savremenom ratu vreme igra ulogu životnog faktora! Jednoj jako mehanizovanoj armiji dovoljno je nekoliko dana pa da pređe ogromne prostore, ukoliko naiđe samo na oslabljen i slabo pothranjivan otpor. Ako taj otpor ne bude odmah ojačan ogromnim potencijalom koji pretstavlja Organizacija Severoatlantskog pakta, prva, odlučujuća bitka, može biti izgubljena.

Postoji tendencija da se taktičkom atomskom oružju prida tolika važnost, da se smatra kako je dalje povećanje efektivna kopnenih snaga postalo izlišno. Međutim, i pored njegovog neprestanog razvoja, kao i usavršavanja dirigovanih projektila, kaže general Grinter, ništa ne dokazuje da bi savremeno oružje u potpunosti moglo da zameni pešaka i njegovo individualno naoružanje.

General Grinter završava svoje izlaganje konstatacijom da Francuska ima da snosi veliki teret i da je ona po svojoj tradiciji uvek bila u prethodnici borbe za slobodu. Taj teret bi bio znatno olakšan, ako bi se rešio problem Indokine, za koji general Grinter kaže da pretstavlja i problem samog SHAPE-a i da treba sve učiniti kako Francuska nikada više ne bi zapala u takvu situaciju. Inače, kao jedna od prvih zemalja NATO-a, Francuska snosi ogroman deo odgovornosti za uspeh ili eventualni neuspeh ove organizacije.

General Grinter zaključuje članak izjavom da svi oficiri SHAPE-a imaju veliko poverenje u NATO i da su ubeđeni da od uspeha ove organizacije zavisi i stvar civilizacije. Taj uspeh će biti odlučan u toku dve naredne godine. Iduća godina, i ona posle nje, biće kritične, ne zato što postoji opasnost od napada, već zbog teškoća sa kojima će imati da se bori jedinstvo zemalja NATO-a.

SAD I ZEMLJE AMERIČKOG KONTINENTA

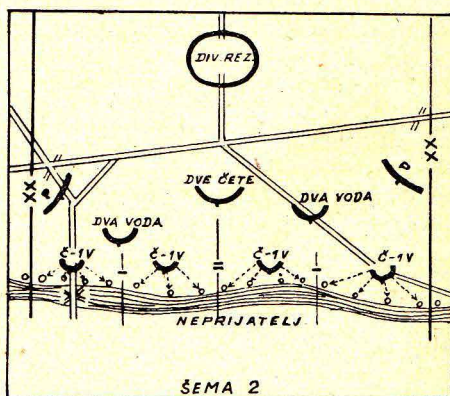
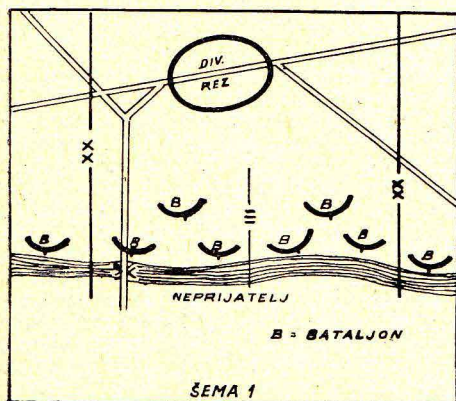
U. V.: GLEDIŠTA ARMIJE SAD NA PROBLEME ODBRANE REKA

Kod svih stranih armija se metodama odbrane reka pridavao, a i sada se pridaje, poseban značaj. Međutim, te se metode i doktrine o odbrani reke kod pojedinih armija često prilično razlikuju. Naročito su interesantna gledišta i iskustva Američke armije iz Drugog svetskog rata, u vezi forsiranja reka koje su Nemci organizovali za odbranu.

Prema gledištima koja se pojavljuju u američkoj literaturi, postoje, uglavnom, dve metode za odbranu reke. Prva metoda za odbranu negazne reke (vidi šemu br. 1), ima sledećih pet glavnih karakteristika:

1) reka, kao velika prepreka, služi odbranbenim snagama za sprečavanje neprijateljskog pokreta i manevra; 2) reka pretstavlja vrlo dobro polje za vatreno dejstvo; 3) bokovi branioca su zaštićeni; napadač ne može da izbegne ili promeni položaj, već mora da vrši nasilni prelaz (forsiranje) reke; 4) branilac može da brani širi front nego u slučajevima gde ne postoji negazna reka, ili uopšte nema reke i 5) branilac može da drži jake rezerve za dejstvo po unutrašnjim pravicima (po dubini).

Prema ovoj šemi, snage branioca su raspoređene tako da divizija brani reku sa 2 puka u prvom ešelonu — neposredno na reci, a sa 1 pukom u drugom ešelonu, tj. u rezervi. Pukovi su raspoređeni isto tako u 2 ešelona, sa 2 bataljona u prednjoj liniji, a sa 1 u rezervi.

Druga metoda (vidi šemu br. 2) ima sledeće karakteristike:

1) Sopstvena obala se ne brani jačim snagama, već se samo poseda slabijim delovima, nešto slično kao pretstraže; 2) sve jedinice brane oteke koji su veći nego u normalnim uslovima odbrane; 3) jako pokretljive rezerve raspoređuju se dalje od reke; 4) postoji potreba za povećavanjem broja komunikacija, s obzirom na sredstva i brzinu.

Dobre strane ove metode odbrane jesu:

a) što dozvoljava maksimum ekonomije snaga; b) njome se štiti gro odbranbenih snaga od masovne neprijateljske vatre pre početka prelaza reke; c) što omogućuje veliku rastresitost rasporeda protiv neprijateljskih vazdušnih napada i d), što velika pokretljivost rezervi obezbeđuje veću elastičnost prilikom dočeka različitih načina — varijanti napada, kao i prilikom brzog prilagođavanja protivdejstva — neprijateljskim dejstvima.

Slabe strane ove metode odbrane jesu:

a) povećava se verovatnoća neprijateljskog prilaska bliže obali bez većih gubitaka; b) gustina braniočeve vatre koja se može postići na nekoj tački duž

reke, unekoliko se smanjuje i c) što zahteva maksimum sadejstva, blagovremenog izvršenja zadataka, pokretljivost i dobre komunikacije.

Prema ovoj šemi, snage branioca su raspoređene tako da je divizija u prvom ešelonu isturila samo 1 puk (bez 1 bataljona), a u drugom ešelonu, tj. u rezervi zadržala sve ostale snage. Puk u prvom ešelonu za neposrednu odbranu reke rasporedio je 2 bataljona (bez po jedne čete), a u svojoj rezervi zadržao samo 2 čete sa ostalim delovima.

Sada treba razmotriti značaj reke kao prepreke, kao i njene osobine u vezi odbrane po iznetim metodama.

I — Da bi reka bila taktička prepreka, ona mora da bude branjena. Ako je ovo učinjeno, reka će zadržati napredovanje neprijatelja, što će prouzrokovati i pregrupisanje njegovih snaga, prinuditi ga da vrši pripreme i specijalna uvežbavanja trupa, da prikuplja specijalna plovna sredstva za prelaz reke i da prilagođava (stvar) specijalne taktičke formacije reke.

II — Reka kao prepreka stavlja napadaču maksimum nepovoljnih, a braniocu maksimum povoljnih uslova. Zašto? Zbog toga što pri forsiranju reke napadač ima da napada pravo s fronta (u čelo) i ne može da manevriše; usled toga, njegov napad može biti razbijen. Ovo naročito važi ako branilac uredi odbranu reke po tipu organizovanog položaja.

III — Reka je kao prepreka značajna i zbog velike osetljivosti (veliki gubici) napadačevih snaga pri kretanju ka reci i njenom forsiranju. Za vreme dok napadačeve trupe čuče u svojim čamcima, one pretstavljaju odlične ciljeve za pustošeće dejstvo branićeve artiljerijske vatre. Branilac mora stalno i pažljivo da osmatra svaku stopu rečne obale, a svaki osmatrač mora ne samo da bude sposoban da ostvari efikasnu vatra sa svojim oružjem, već i da traži vatrenu pomoć, kao i da kontroliše dejstvo svih raspoloživih oruđa podrške.

IV — Reka kao prepreka istavlja napadaču odlučujuća ograničenja u pogledu plana manevra pri forsiranju reke. Plovna sredstva (jurišni čamci) i organizacija prelaza koju mora da primeni, ne samo što ograničavaju tip (rod vojske) i jačinu trupa koje napadač može u početku da upotrebi, već i povećavaju utrošak vremena i zahtevaju pojačavanje jurišnih (prvih) ešelona sa trupama, oružjem, municijom i ostalim snabdevanjem. Ovo sve ide u prilog branioca i omogućava mu primenu principa ekonomije snaga, odnosno manevra rezervama.

Povoljni uslovi za branioca nastupaju onda kada se napadač nalazi u najvećoj krizi i kada je izložen najvećim gubicima. Tome idu u prilog:

1) prikupljanje i privlačenje reci trupa i sredstava za prelaz; 2) prelaženje reke sa manjim čamcima; 3) ograničena jačina tenkova na suprotnoj obali, za podršku napada; 4) ograničena sloboda manevra u periodu dok je most u građenju i 5) teškoće obezbeđenja potpunog prikupljanja trupa i plovnih sredstava za vreme dok su artiljerija i drugi delovi za podršku još u dejstvu na drugoj obali. Istorija Drugog svetskog rata potvrdila je mogućnost branioca da iskoristi osetljivost napadača i razbije njegovu akciju.

Kao najpodesnije primere forsiranja i odbrane reka iz prošlog rata Amerikanci navode forsiranje r. Merd, Rajne i Rapido u Italiji. Zbog nedostatka prostora nećemo se upuštati u izlaganje detalja ovih operacija, već ćemo izneti samo njihove glavne karakteristike.

Forsiranje reke Merd vršila je 3 američka pešadiska divizija 6. korpusa. Naredenje je dobila 10 dana unapred, s tim da forsiranje izvrši oko 20 novembra 1944, a zatim da sa 100 i 103 pešadiskom divizijom produži napad prema istoku, u planinama Vogeza. Početni plan divizije bio je da forsira reku sa 2 pešadiska puka, na malim čamcima, uz podršku i zaštitu vatre teške artiljerije, dok je jedan pešadiski puk imao da bude u rezervi divizije, raspoređen na obali reke kao zaštita prelaza. Pažljivim osmatranjem duž obale reke i izviđanjem patrola preko reke, utvrdilo se da Nemci nisu branili obalu reke. Oni su organizovali odbranbeni položaj na oko 900 m pozadi reke duž jedne autostrade. Forsiranje reke izvršeno je noću i postignuto je potpuno iznenađenje; snage za zaštitu podizanja mostova prebačene su potpuno neopaženo. 19 novembra do 24.00 časa, podignuto je 4 mosta, a do 6.00 časova (20. 11.) prebačeno je 5 bataljona. Artiljerijska priprema otpočela je u 6.15, a sam napad oko 6.45 časova, pri čemu su nemačke trupe bile iznenađene. Napadač je imao 150 ljudi izbačenih iz stroja, i to skoro svi zbog minskih polja. U toku dana, napad s fronta brzo se razvijao. Mada u toku noći

nije bila potpuno dostignuta linija diviziskog mostobrana, njegovo obezbeđenje je bilo osigurano. Napad je uspeo.

Podizanje teških mostova u početku je bilo usporeno zbog neprijateljske vatre sa bočnih položaja. U noći 20/21 ovi neprijateljski položaji bili su zauzeti i radovi na mostovima su odmah otpočeli. 22 novembra bila su završena dva teška mosta, od kojih je jedan do 16.30 časova bio ojačan za terete od 40 t. Ovo je bio glavni divizijski most.

Ako se uzmu u obzir obim iznenađenja, brzina izvršenja i mali gubici, može se reći da je ova operacija bila vrlo uspešna.

Forsiranje reke Rajne izvršila je 45 američka pešadiska divizija 15. korpusa, ali pošto je odbrana bila relativno slaba, priprema forsiranja trajala je svega dva dana, dok je samo forsiranje izvršeno srazmerno dosta lako. I kod ovog primera Nemci su organizovali odbranu više u dubini, sa slabim snagama na obali reke i slabo organizovanim osmatranjem, što je i dovelo do iznenađenja pri prelazu. Na mestu prelaza 180 pešadiskog puka naneti su ljudstvu, posle otkrivanja prelaza, veliki gubici, a kod plovnih sredstava je pri prevoženju bilo oko 50% uništeno.

Prelaz preko reke Rapido u Italiji gde je odbrana bila vrlo efikasna, još je poučniji, pa ćemo ga izneti detaljnije.

U toku januara 1944, zadatak 5 američke armije u Italiji bio je da probije položaje »Gustavove linije« i, održavajući stalni pritisak na Nemce, da spreči prebacivanje njihovih rezervi za protivnapade kod Ancija koje su predvideli za 22 januar 1944. Za izvršenje ovog zadatka je 2 američki korpus planirao da se razvije na desnom boku, južno od nemačkih položaja kod Kasina. Da bi se ovo postiglo, planirano je da se napadne s fronta — preko reke Rapido — u okolini Sant Andela i osvoji korpusni mostobran zaključno sa Pinjetarom, a zatim da oklopne i pešadiske jedinice prođu kroz mostobran — obuhvatajući Kasino sa juga. Zadatak osvajanja mostobrana bio je dat 36 pešadiskoj diviziji bez 142 pešadiskog puka koji je zadržan kao korpusna rezerva.

Početak napada bio je određen za 20 januar 1944, u 20.00 časova. Artiljerijska priprema, sa jakim dejstvom, trajala je 30 minuta i koncentracijama vršila prebacivanje vatre prema traženju pešadije. Diviziji su bili pridati i delovi hemiskog bataljona, sa zadatkom potrebnog zadimljavanja u cilju maskiranja, s tim da se gustina dima povećava sa pojačavanjem dejstva artiljerije. Svaki puk prvog ešelona bio je ojačan sa jednim pionirskim bataljonom, dok je glavni zadatak trećeg pionirskog bataljona bio čišćenje minskih polja na mestima prelaza i u rejonu mostobrana. Ova tri bataljona su pripremila građenje mostova, od kojih je jedan na pukovskom mostobranu bio obezbeđen.

Zemljište u rejonu ovoga napada bilo je pogodnije za Nemce. Duž zapadne obale, paralelno reci, bila je niska terasa prosečne visine oko 13 metara, koja je nudila odličan vatreni predteren, kao i neposredno osmatranje reke i niskog ravnog zemljišta na suprotnoj strani. Reka je bila široka 8—19 m i dosta duboka, sa visinom obale 1—2 m. Na ovom oteku Nemci su izgradili solidne položaje, a pored obale postavili minska polja u dužini oko 1,6 km koja su zatvarala uzani seoski put pored reke. Ostala minska polja bila su postavljena na sva verovatna mesta prelaza. Na nemačkoj strani reke, kao deo »Gustavove linije«, Nemci su izgradili jake odbranbene položaje sa betonskim ili čeličnim zaklonima za oruđa — povezane sa streljačkim rovovima pomoću maskiranih saobraćajnica. Prednji kraj položaja, na pomenutoj terasi, bio je s fronta zaštićen dvorednom žičanom preprekom i minskim poljima, dok je vatreno dejstvo bilo obezbeđeno do same obale reke. U pozadini su bili rezervni zakloni za mitraljeze i sva PT oruđa za neposredno gađanje. Cela ova fortifikaciona organizovana zona bila je pokrivena međusobnom vatrenom vezom.

Priprema napada za forsiranje reke bila je izvršena do 20 januara i već istog dana, oko 18.00 časova, posle podne, bataljoni su bili u rejonima prikupljanja za svoje čamce. Tada su bili primećeni sa nemačkih osmatračnica i jedinice su bile osvetljene reflektorima, a zatim je otvorena jaka artiljerijska vatra na rejone prikupljanja. Gubici su bili naročito veliki kod 3. bataljona 141 pešadiskog puka, koji se zbog toga povukao u rejon prikupljanja i u toku cele noći nije uspeo da prebaci preko reke nijednu jedinicu. Iz 1. bataljona istog puka bile su prebačene 2 čete i podignut je most koji je ubrzo zatim bio teže oštećen od artiljerijske

vatre. 21 januara izjutra već su bile prekinute sve veze sa prebačenim delovima i samo se čula pucnjava. Na mestima prelaza 1. bataljona 143 pešadiskog puka bila su podignuta 2 pešadiska mosta. Bataljon je prešao reku, ali je bio zaustavljen ispred minskih polja i zbog jake vatre njegov komandant je naredio povlačenje. 3 bataljon 143 pešadiskog puka nije uspeo da izvrši prelaz, pošto su inženjerci — vodiči noću zalutali i naveli jedinice na minska polja, gde su imale veće gubitke; pored toga, bili su uništeni i svi gumeni čamci. Tako je ovaj prvi pokušaj potpuno propao.

Komandant divizije je 21 januara u 10.00 časova naredio da se napad sa forsiranjem produži tako da je 3 bataljon 143 pešadiskog puka već oko 13.30 časova, pod zaštitom dima, prebacio preko reke delove tri pešadiske čete. Nešto kasnije bio je podignut most i preko njega je prešao najpre 2 bataljon 143 pešadiskog puka, a zatim i ostali delovi 3. bataljona istog puka. 1 bataljon 143 pešadiskog puka prešao je reku sa dve čete oko 18.35 časova, a ostali delovi, zbog jake vatre, nisu mogli produžiti prelaženje. Napredovanje ova 3 bataljona bilo je zaustavljeno ispred nemačkog položaja i, usled jake i nadmoćne vatre, oni su bili odbačeni preko reke. Na otseku 141 pešadiskog puka u toku noći je bilo prebačeno 3 bataljona i podignuto 2 pešadiska mosta, ali je napredovanje bilo vrlo sporo i praćeno velikim gubicima. 21 januara, do 16.00 časova, sve su veze sa ova tri bataljona bile prekinute i svi mostovi porušeni, a jedinice s one strane reke opkoljene. Nemci su izvršili protivnapad sa jačim snagama (oko 2.000 vojnika) i do 20.00 časova sve američke jedinice bile su praktično uništene tako da se vratilo svega 40 vojnika.

U istoriskim podacima 5 američke armije, prema sumiranim zaključcima, ova operacija je ovako okarakterisana:

Prema podacima iz situacije od 23 januara, napadi sa forsiranjem reke bili su očevidno pogrešni i sa velikim gubicima. Veteranska divizija, pobednik u bitkama kod Salerna, Monte Mađora i San Pjetra, pretrpela je svoj prvi značajan poraz. Oficiri i vojnici bili su dobro uvežbani; plan za forsiranje bio je vrlo dobro izrađen; snabdevanje, naoružanje i oprema, sa izuzetkom čamaca i pešadiskih mostova, bili su sasvim dobri. Ovaj izuzetak nije uvek predstavljao odlučujući faktor u greškama i neuspesima, pošto su mnoge čete uspešno izvršile forsiranje reke. Osnovni uzroci poraza sastojali su se kako u nemogućnosti da se neprekidno održi ojačavanje potrebnim snagama i sredstvima, tako i u slaboj vidljivosti koja je smetala jačoj i efikasnijoj vatri protiv neprijateljskog protivnapada, i najzad, u prekidu svih veza, usled jakog dejstva neprijateljske vatre. Ipak, najznačajniji razlog neuspeha bila je krajnje uporna i vešta odbrana solidno fortifikacioni organizovanih neprijateljskih položaja na zapadnoj obali reke.

*

Prema američkom shvatanju, branilac treba da organizuje odbranu po sledećim načelima:

1) reku treba držati pod neprekidnim osmatranjem i kontrolom; 2) vatru artiljerije i drugih oruđa za podršku treba blagovremeno tražiti, odnosno planirati, i kontrolisati njihovo dejstvo duž reke; 3) masu artiljerijske vatre treba koncentrisati na verovatna mesta za prelaz, rejone prikupljanja i prilaze ka reci, itd.; 4) proširenje neprijateljskog mostobrana treba obuhvatiti i uništiti vatrom, ili protivnapadom i 5) organizacija i raspored snaga za odbranu treba da obezbede što veću elastičnost. Kruta odbrana, sa nedostatkom jake i pokretljive rezerve, može biti lako probijena.

Pored toga, kod Amerikanaca se može uočiti još jedna prilično velika razlika u pogledu rasporeda snaga. Prema njihovom gledištu (šema br. 2), drugi ešelon divizije treba da bude jačine oko 2/3 snaga, a prvi ešelon nešto manje od 1/3, odnosno manje od 1 pešadiskog puka; prvi ešelon ima zadatak sličan pretstraži. Međutim, kod drugih armija, pa i prema našim shvatanjima, drugi ešelon, tj. rezerva divizije, najčešće je jačine od 1/3 do 1/2 celokupnih snaga. Ovakav raspored snaga i njihovu blagovremenu i efikasnu upotrebu na svim osecima odbrane reke, kod Amerikanaca može da omogućiti samo visoki stepen motorizacije, velika vatrena snaga savremene divizije, kao i vazдушna nadmoćnost sa kojom oni uglavnom računaju.

S obzirom da savremeni rat daje sve veći značaj rastresitom rasporedu i odbrani na širokom frontu — sa minimumom trupa — važnost negaznih reka i njihova odbrana takođe dobija veći značaj. Njihova vrednost kao vojničkih prepreka biće povećana u istoj srazmeri u kojoj se povećava i mogućnost efikasne odbrane.

(Rađeno po podacima iz: *Military Review*, br. 2/1950; Američka pravila za odbranu reka *FM 100-5, FSR — Operations* i *La Revue du Génie militaire*, br. 1/1951)

REORGANIZACIJA PUKOVA KOPNENE VOJSKE

Ministarstvo vojske SAD razmatra pitanje reorganizacije opšte strukture pešadiskih pukova, u cilju povećavanja njihove vatrene snage, poboljšanja taktičkog rukovođenja i kontrole i efikasnijeg iskorišćenja ljudskih efektiva.

Praktični opiti u vezi predloženih izmena, koji će obuhvatiti celu organizaciju puka, od njegovog štaba pa do streljačkih vodova, izvršiće se u foru Brag, Severna Karolina, u periodu leta i početka jeseni o. g.

Stapanje čete teških oruđa, svakog bataljona, sa bataljonskom štabnom četom, pretstavlja jednu od prvih predviđenih promena. Međutim, teška automatska oruđa iz čete teških oruđa biće razređena i uključena u svaku od tri čete koje ima bataljon. Administrativno ljudstvo i starešine koji bi preostali posle ovih promena, upotreбили bi se na drugom mestu, u okviru puka.

Ova organizacija bi dovela do toga da bi svaki bataljon sada bio naoružan sa 6 bacača 81 mm, čime bi se pojačao za 2 takva bacača. Dalje, svaki bataljon bi imao 8 bestrajnih pušaka 105 mm, tj. pojačao bi se za 4 takva oruđa. Postojeće dve bestrajne puške 75 mm bile bi eliminisane. Najzad, svaka bataljonska štabna četa bi dobila još i po jedno odeljenje osmatrača — snajpera, vod za održavanje materijala i vod za snabdevanje.

Druge promene koje su uzete u razmatranje bile bi sledeće:

— streljačko odeljenje bi udvostručilo broj automatskih pušaka i povećalo bi se sa 9 na 11 ljudi. Svaka streljačka četa bi dobila bacač 10,5 cm za prednje osmatrača i ekipu od 3 vezista, koja ranije u četi nije postojala. Broj bataljonskih i pukovskih ekipa za vezu bio bi takođe pojačan. Protivtenkovski minerski vod pukovske štabne čete bio bi reorganizovan, a vod za »protivvatraeno dejstvo« (*counterfire platoon*) iz pukovske štabne čete bio bi prebačen u četvu teških bacača. Pored toga, svi delovi puka, sve do streljačkih četa, dobili bi snažnija i elastičnija sredstva za radiovezu.

U duhu predloženih izmena, sadašnja jačina pešadiskog puka bila bi povećana sa 3.527 na 3.659 ljudi. Ovaj dodatak pretstavlja povećanje od dva strelca na svako streljačko odeljenje.

Studija celog ovog problema bila je poverena iskusnim oficirima pojedinih stručnih škola, a konsultovani su takođe i mnogi operativni komandanti.

(*The Army — Navy — Air Force Register*, 2 maj 1953)

OBUKA U ATOMSKOM RATOVANJU

U Artiljeriskoj školi Armije SAD polaže se sve veća pažnja na obuku u vezi atomskog ratovanja, koje se svakodneвно razvija i usavršava. Sve klase slušalaca prolaze kroz izvestan period ove obuke. Na osnovnim kursovima polaže se naročita pažnja na individualnu i skupnu zaštitu od atomskog napada, kao i na upoznavanje sa mogućnostima i efikasnošću atomskog oružja.

Kao dopuna ovom osnovnom znanju, Viša klasa slušalaca Regularne vojske obučava se u taktičkoj upotrebi atomskog topa 280 mm, planiranju atomske vatre, atomskog obaveštajnoj službi, izboru atomskih ciljeva, kao i efektu i mogućnostima atomskog dejstva — u okviru bataljona, divizije i korpusa, kako kod sopstvene tako i neprijateljske taktike artiljerije.

Mada novine u vezi sa atomskim ratovanjem zahtevaju dopunsku nastavu i za samo dobijanje osnovnih znanja, dobar deo ovog materijala apsorbovan je uključenjem procene atomskih mogućnosti u opštu nastavu, isto tako kao što se, naprimer, uvek razmatra mogućnost neprijateljskog vazdušnog napada. Naročito se naglašava da atomsko ratovanje ne pretstavlja misterioznu, mračnu i strašnu mogućnost koja bi bila isuviše teška i tehnički komplikovana da bi je vojnik-borac mogao shvatiti, već samo sastavni deo komandantove procene situacije i planiranja.

Prema tome, atomski »problemi« u najvećem broju slučajeva, ne pretstavljaju nove i odvojene nastavne periode, već samo uključivanje procene atomskih mogućnosti u postojeće standardne probleme operativnih i trupnih vežbi. Ovo se slaže sa gledištem Artiljerijske škole, po kome atomska bomba nije »apsolutno oružje« koje poništava svu postojeću doktrinu, već samo još jedno sredstvo vatrene podrške koje se mora kombinovati sa manevrom i prilagoditi uobičajenim principima taktike i dejstva oružja, da bi postiglo tradicionalne vojne ciljeve.

(U. S. Army Combat Forces Journal, maj 1953)

SAOPŠTENJE O NOVOM AMERIČKOM ORUŽJU

U izveštaju sa nedavnih sastanaka Budžetskog odbora Pretstavničkog doma na kojima su saslušani viši oficiri, otkriveni su javnosti razni predlozi oružja, kao i nova oružja koja je Pentagon držao u tajnosti. Među otkrivenim tajnama, najvažnije su sledeće:

a) predlog da se za oko 50% poveća domet atomskog topa koji sada iznosi 32 km; b) ustrojenje radara za prve borbene linije, koji će poslužiti za otkrivanje pokušaja neprijateljske infiltracije; c) »vrlo laki« tenkovi, čiji se prototipovi sada ispituju; d) most na rasklapanje koji bi se nosio na tenku i koji bi se mogao podizati pod neprijateljskom vatrom i e) parni motorni čamac koji bi mogao da omogući prelaz preko reka bez privlačenja neprijateljske pažnje.

Objavljivanje ovih informacija izazvalo je veliko čuđenje čak i među funkcionerima Pentagona i zasada još nije jasno zašto one nisu eliminisane iz izveštaja sa sastanaka Pođodbora koji su održani iza zatvorenih vrata.

(Agence France Presse, 25 jun 1953)

NEKOLIKO PODATAKA IZ SAVREMENOG NAORUŽANJA SAD

Novi tip aviona »Sabre«

Nedavno je izveden prvi let sa novim modelom aviona *North American Sabre Jet F-86H*, koji je izgrađen tako da može poslužiti i kao lovac — bombarder i kao dnevni lovac. Novi avion je neznatno veći od postojećih tipova aviona *Sabre* i pretstavlja peti i najnoviji model u seriji ovih aviona sa unazad povijenim krilima.

Avion *F-86H* dobija pogon od najnovijeg i najmoćnijeg mlaznog motora *J-73*, koji proizvodi preduzeće *General Electric*. Pri izradi ovog motora iskorišćeni su najnoviji pronalasci i usavršavanja, tako da motor daje veći potisak, mada ima istu veličinu kao i raniji modeli.

Javnosti nije saopšteno kakva su usavršavanja izvršena na ovom avionu — u vezi postojećih iskustava iz borbe, ali je od strane Američkog vazduhoplovstva rečeno da je stajni trap ojačan i da je poboljšan mehanizam za nošenje i otpuštanje tankova na krilima; ovo u vezi naoružanja bombama i raketama, s obzirom na ulogu lovca-bombardera. Avion je naoružan sa šest mitraljeza kalibra 12,5 mm.

Avion pripada klasi koja postiže brzinu od 1.050 km/čas, a radijus dejstva iznosi mu 960 km. Normalna visina leta mu je 13.500 m.

(U. S. Information Service, 12 maj 1953)

AVION ZA BORBU PROTIV PODMORNICA

Neptune P2V-5 je jedan od najvećih neprijatelja podmornica. Njegova proizvodnja nalazi se u porastu, otkako je *Lockheed Aircraft Corporation* iz Burbanka, Kalifornija, zaključila ugovore i počela ga proizvoditi za zemlje Zapadne Evrope. Danas već i Engleska i Australija imaju nekoliko eskadrila ovih aviona u redovnoj službi.

Avion ima neobično veliki radijus. Godine 1946 postavio je svetski rekord preletevši bez spuštanja otstojanje od Australije do Ohaja — 17.000 km. *Neptune* ima motore *Wright »turbo-compound«*, koji su na benzinski pogon i imaju tri male turbine montirane na osovini propelera, a koje pokreću izduvni gasovi. Motori imaju jačinu od 3.250 KS.

(U. S. Information Service, 6 maj 1953)

ZANIMLJIVOSTI IZ OBLASTI SANITETSKE SLUŽBE SAD

Prenošenje ranjenika

Prema podacima koje je izložio pukovnik Strikland, u *Aero-medical Directors Association*, američka transportna avijacija prenela je dosada više od 2.000.000 ranjenika i bolesnika. Od ovog broja, bilo je 265.000 slučajeva prenošenja iz Koreje u Japan, za hitnu intervenciju i lečenje, prilikom čega je zbog posledica letenja umrlo samo dva ranjenika.

Od 165.000 teško obolelih koji su evakuisani sa Dalekog Istoka u SAD, u toku leta je umrlo samo 14, što pretstavlja veoma mali broj, ako se uzme u obzir da su u pitanju bili teški slučajevi oboljenja.

Bolnice na sklapanje

Naučno-istraživačka služba Američkog vazduhoplovstva nedavno je ostvarila gradnju jedne kompletne poljske bolnice sa 32 kreveta, čija će ukupna težina iznositi ispod 5 tona. Kada bude sklopljena ova bolnica će zauzimati prostor od 15 m². Ona se sastoji iz operacione sale i sale sa »H«-zracima. Pored toga, bolnica raspolaže svim potrebnim rubljem: krevetskim čaršavima, pižamama itd. za period od 30 dana. Da bi se bolnica utovarila u avion, dovoljno je 4 čoveka.

(*Revue militaire suisse*, jun 1953)

ZEMLJE BRITANSKE ZAJEDNICE NARODA

CIVILNA ODBRANA

Jedan od vodećih tromesečnih britanskih časopisa, u svom broju od maja 1953, objavio je beleške sa predavanja »O civilnoj odbrani u Britaniji i drugim zemljama«, koje je početkom ove godine održao generalni direktor Civilne odbrane — vazduhoplovni potpukovnik ser Džon Hodsol.

S obzirom na aktuelnost ove teme, donosimo interesantnije delove pomenutog predavanja, u sledećem izvodu:

Predavač počinje konstatacijom da su iskustva iz prošlog rata pokazala da organizacija Civilne odbrane pretstavlja jedan od najvažnijih uslova za vođenje savremenog rata. Opšti princip *održanja volje za pobedom* ne tiče se više samo oružanih snaga koje se bore na frontu, već nacije kao celine.

Ako se baci pogled na fizionomiju savremenog rata, dobiće se utisak da tu istovremeno postoje dva problema: jedan je da se tuku neprijateljske oružane snage na bojnopolju, a drugi da se tuče stanovništvo koje se nalazi iza njih, te da se na taj način razori osnova na kojoj one postoje i bez koje bi se pre, ili posle, morale srušiti.

Samo je po sebi jasno da ako žele da se ovim dvema težnjama suprotstave sa uspehom, građani moraju raspolagati svojom sopstvenom organizacijom za

samozaštitu, kao i zaštitu svega onoga od čega zavisi njihova egzistencija. Ta organizacija je poznata pod nazivom *Civilna odbrana*. Njen zadatak, široko uzev, jeste da preduzme sve moguće mere za svodenje efekta neprijateljskih vazдушnih napada — na najmanju meru. Stoga, ona mora biti obučena i opremljena da: a) štiti ljudske živote i smanji ljudske gubitke; b) ograniči širenje štete, naročito požara; c) vodi brigu o civilnom stanovništvu koje je ostalo bez krova ili je na drugi način pogodeno rezultatima bombardovanja i d) dovede — ukoliko je god moguće — što pre do normalne situacije za život i rad. No, ovaj poslednji zadatak dobrim delom prelazi okvire delatnosti Civilne odbrane.

Treba imati na umu da Civilna odbrana, sama po sebi, ne može da ostvari pobedu nad neprijateljskim vazдушnim napadima. Ona se mora zadovoljiti time ako bude uspela da te napade održi u snošljivim granicama. Ako neprijatelj postigne potpunu nadmoćnost u vazduhu, perspektive Civilne odbrane postaju slabe, kao što je pokazao slučaj sa Nemačkom i Japanom u prošlom ratu.

Međutim, ako Civilna odbrana ne može sama dobiti rat, treba naglasiti da ga ona može izgubiti, te o tome treba ozbiljno voditi računa.

Važnost Civilne odbrane za NATO. — Kao što oružane snage NATO-a moraju biti organizovane, opremljene i osposobljene da se odupru eventualnoj agresiji, svaka zemlja — članica, koja može doći u opasnost da bude podvrgnuta strategiskom bombardovanju, mora organizovati i svoju Civilnu odbranu na kojoj će ove savezničke snage u velikoj meri bazirati — u pogledu mogućnosti i sposobnosti da izdrže rat. Treba imati na umu da vojnici imaju svoje domove i da, ukoliko oni nemaju garancije da će neka solidna organizacija voditi računa o njihovim porodicama — ako im domovi budu napadnuti iz vazduha — njihov moral će odmah doći u pitanje.

Od isto tako bitne važnosti je i održanje proizvodnje ratne industrije — od koje zavise oružane snage — i priliva neophodne opreme i materijala.

Forme napada. — Oblici napada kojima Civilna odbrana treba da bude spremna da se suprotstavi su sledeći:

a) atomska bomba; b) teški napadi eksplozivnim i zapaljivim bombama (po sistemu »tepiha«); c) napadi dirigovanim projektilima; d) napadi bojnim otrovima i e) biološki rat.

Pobrojana sredstva se mogu upotrebiti sva, ili samo pojedina od njih i ona imaju različitu međusobnu efikasnost. U svakom slučaju, organizacija Civilne odbrane treba da ih sve dobro prouči i da se pripremi i obuču u metodama odbrane od njih. Procenjujući koji bi napad bio najverovatniji, treba uzeti u obzir obim i vrednost verovatnog cilja napada, oružje za koje se zna da neprijatelj njime raspolaže, njegova sredstva i mogućnosti za dejstvo tim oružjem i domet sa kojim neprijatelj mora da računa pri svojim dejstvima.

Tehnika jako koncentrisanih vazдушnih napada, krajem prošlog rata, bila je znatno usavršena i postoje izgledi da će se u budućnosti i dalje usavršavati. Atomska bomba, naprimer, pretstavlja efekat koncentracije od 1.000 teških bombardera.

Pored težnje da u najkraćem roku poremeti rad vojne industrije, neprijatelj može za cilj svojih napada izabrati i razaranje unutrašnje privrede zemlje, te, prema tome, i odrediti svoju taktiku i svoje oružje. Ako bi pritom imao uspeha, neprijatelj bi mogao ne samo da ugrozi moral civilnog stanovništva, već i da dovede u opasnost i sam opstanak zemlje i njenih oružanih snaga.

Uvek je teško tačno predvideti šta će neprijatelj činiti. Poznato je da je u prošlom ratu vatra prouzrokovala najveći deo štete, kao i da je eksploziv najmoćnije oružje. No, ono što je za Civilnu odbranu najvažnije to je da ne bude iznenađena, kako pritom, pored ostalog, ne bi izgubila poverenje građanstva. Neka od potencijalnih oružja mogu izazvati paniku, kao, naprimer, bojni otrovi, biološki rat, itd., te je njihovo poznavanje od bitne važnosti.

Zadaci Civilne odbrane. — Od nje se traži da preduzme sledeće mere: a) sprečavanje napada; b) smanjenje efekta napada i c) vraćanje u normalno stanje.

Naravno, u praksi ovakva podela neće biti tako izrazita, već će se jedna vrsta mera stapati sa drugima itd.

Bez ulaženja u detalje, treba se potsetiti da *mere za sprečavanje* obuhvataju: sistem davanja uzbune, skloništa, evakuaciju izvesnih kategorija stanovništva, evakuaciju bolnica, zaštitu i rasturanje vitalne industrije, zamračivanje i obezbeđenje snabdevanja vodom, na slučaj potrebe. Mnoge od ovih mera zahtevaju veoma visoke troškove.

Preduzimanje *mera za smanjenje efekta od bombardovanja* zavisi od postojanja dovoljnih, organizovanih, obučeni i opremljeni snaga — za ovu svrhu. U Britaniji ove snage obuhvataju: Policiju, Vatrogasnu službu, Korpus civilne odbrane, Nacionalnu bolničku službu (koja obezbeđuje organizaciju prve pomoći), formacije Industrijske civilne odbrane i službe za popravku javnih instalacija — u slučaju potrebe.

Korpus civilne odbrane ima dva dela: lokalne divizije i mobilne kolone. Prve su organizovane od strane lokalnih vlasti i namenjene su neposrednoj zaštiti njihovih teritorija protiv lakih ili srednjih vazдушnih napada. Divizije obično imaju pet odeljenja: štab, stražu, spasavanje i prvu pomoć, ambulantu i prihvatač — oporavak.

Mobilne (pokretne) kolone, koje još ne postoje (izuzev nekih malih opitnih grupa), namenjene su formiranju taktičke rezerve i kao glavni zadatak imaju spasavanje i prvu pomoć. Planirane su takođe i policiske i vatrogasne pokretne rezerve. Sadašnja opitna grupa sastoji se od $\frac{2}{3}$ ljudstva kopnene vojske i $\frac{1}{3}$ iz vazduhoplovstva — sve samih dobrovoljaca.

Industrija ima zadatak da sama sebe brani, ukoliko je to u mogućnosti, tj. ako za to upotrebi dovoljno ljudstva. To isto važi i za javne službe i instalacije.

Iz već iznetog se vidi da na svima glavnim teritorijama lokalnih vlasti — poznatim kao korpusnim teritorijama — postoji izvestan broj nezavisnih službi, čija koordinacija i efikasno dejstvo mogu biti ostvareni samo ako rukovodilac — operativni komandant lokalne divizije Civilne odbrane — i šefovi ovih drugih službi budu najtešnje saradivali na širokom taktičkom planu.

Ako situacija postane krajnje ozbiljna, ima još jedan izvor kome se može pribeći, a to su oružane snage. Normalno, prva pomoć će doći od Teritorijalne vojske (*Home Guard*).

Što se tiče mera za vraćanje na normalno stanje, ova faza ne spada striktno u kompetenciju Civilne odbrane i srodnih službi, već će se njome baviti lokalne vlasti, industrija, javne službe, sama domaćinstva itd. — u granicama svojih mogućnosti. Pomoć će se dobiti od strane Organizacije za hitnu pomoć instalacijama i zgradama (*Works and Buildings Emergency Organization*).

Predavač naročito naglašava važnost organizacije i blagovremenog planiranja.

Obuka Civilne odbrane. — Obuka predstavlja bitan deo pripreme Civilne odbrane. Ona je naročito važna kada se uzme u obzir da službe mirnodopske Civilne odbrane moraju biti znatno manje no u vreme rata; stoga treba stvoriti potreban kadar i planirati ostvarenje najbrže moguće i lako izvodljive mobilizacije tih službi, kako bi se moglo protivstati opasnosti jakih i iznenadnih vazдушnih napada u samom početku rata.

Civilna odbrana pomaže da se održi moral širokih slojeva stanovništva, čije će poverenje steći ne samo svojom hrabrošću i savesnošću na službi, već i spremom i znanjem, kao i ubeđenjem u mogućnost uspešnog izvršenja svoga zadatka.

Da bi odgovorio ovim zahtevima, svaki pripadnik Civilne odbrane u Britaniji pozvan je da svrši:

a) osnovni opšti kurs za upoznavanje sa raznim vrstama napada iz vazduha i sa onim šta se može učiniti da bi im se protivstalo (uključujući i osnovno dejstvo vatrom);

b) kurs za osnovnu prvu pomoć i

c) osnovni kurs za spasavanje (normalno, samo muškarci).

Posle toga, ljudstvo treba da se obuči u radu sa onim odeljenjem svoje jedinice kome će pripadati i to: kao pojedinci, kao članovi pojedinih ekipa i odeljenja kao celine. Računa se da bi svaki dobrovoljac trebalo da se u toku tri godine obučava i vežba po 60 časova godišnje, pa da se smatra kao potpuno kvalifikovan.

Neki zadaci zahtevaju višu, specijalnu obuku, kao što je spasavanje i rad u bolnicama.

Ključ celog problema leži u instruktorima. Postoje uglavnom tri tipa instruktora: opšti, za spasavanje i taktički instruktori. Sva nastava i obuka za prvu pomoć spada u delatnost dobrovoljnih organizacija, naprimer Crvenog krsta. Za obuku ovih instruktora u Britaniji postoje tri centralne škole, od kojih je svaka podeljena na dve grane: jedna za obuku opštih, a druga za obuku instruktora za spasavanje. Kursevi traju 3 nedelje i najviše se bave praktičnim radom. Svaka škola može primati po 60 slušalaca.

Pored ovoga, izvesni instruktori moraju obučavati druge instruktore i po sistemu lokalnih organizacija, pošto kroz centralne škole prolazi relativno mali broj slušalaca. U ovom slučaju, lokalno obučeni instruktori provode samo po nedelju dana u centralnim školama, radi završnog kvalifikovanja, i ne moraju se sa redovnog posla udaljavati 3 nedelje. U Britaniji sada ima preko 20.000 instruktora.

Da bi se što bolje objedinio i koordinirao rad raznih posebnih organizacija koje učestvuju u Civilnoj odbrani, u Britaniji je obrazovan *Štabni koledž Civilne odbrane i taktička škola*, koje pohađaju predstavnici svih organizacija zainteresovanih u Civilnoj odbrani. Pored toga, rukovodstvo škola obuhvata i po jednog predstavnika Armije i policije. Najzad, škole su tesno povezane sa Koledžom vatrogasne službe.

U Štabnom koledžu slušaoci dobijaju solidno znanje o delatnostima i zadacima Civilne odbrane, o njihovoj kontroli i rukovođenju i o svim problemima sa kojima treba da budu spremni da se uhvate u koštac. Sada je kroz ovaj Koledž prošlo više od 1.000 slušalaca, uključujući veći broj i iz stranih zemalja — članica NATO-a.

Taktička škola, koja radi kao posebno odeljenje Štabnog koledža, bavi se studijom i nastavom svih delatnosti Civilne odbrane, obraćajući naročitu pažnju na vatru i ruševine.

Obe škole mogu primiti 120 slušalaca.

*

Civilna odbrana u zemljama Britanske zajednice i zemljama NATO-a

Predavač se osvrnuo na potrebu Civilne odbrane u zemljama severno od ekvatora, dok južne zemlje nije pominjao, što proizlazi iz same vojno-političke situacije u svetu.

Kanada. — Civilna odbrana spada pod savezno Ministarstvo zdravlja i blagostanja, a u Otavi postoji koordinator i mali štab za rukovođenje organizacijom. Svaka pokrajina ima ministra koji je odgovoran za Civilnu odbranu — pored redovnog posla — i koordinatora, u okviru pokrajinske vlade. Dalje je sprovedena slična organizacija po velikim gradovima ili grupama gradova, gde takođe postoje koordinatori poslova Civilne odbrane — najniža jedinica je opština.

Organizacija je slična onoj u Britaniji, a prilagođena je kanadskim potrebama. Finansiranje teče po sledećem sistemu: savezna vlada isplaćuje 50% ugovorenih troškova pokrajinskim vladama, a ove imaju slične sporazume sa svojim opštinama.

Cela organizacija Civilne odbrane u Kanadi postavljena je na solidnu osnovu. Postoji savezna škola i pokrajinske opštinske škole. Dosada je u Kanadi verovatno obučeno preko 100.000 dobrovoljaca.

*

Posle ovoga predavač pominje Hong Kong, Singapur, Indiju, Pakistan, Aden, Kipar, Maltu i Gibraltar, dajući sasvim kratak osvrt na Civilnu odbranu u tim zemljama, iz koga se vidi da je njena organizacija uglavnom slična onoj u Britaniji.

Najzad, predavač takođe daje kratak osvrt na Civilnu odbranu u zemljama NATO-a, pri čemu naglašava da su SAD uložile naročito velike napore da »uzbune« civilno stanovništvo i ukažu mu na opasnosti kojima može biti izloženo u budućnosti. Računa se da SAD treba da imaju 17,000.000 dobrovoljaca, ali da ih zasada ima oko 3-4 miliona.

Norveška, Danska i Holandija idu čvrstim koracima napred (kod prve dve C O spada u nacionalnu obaveznu službu). Belgija napreduje, ali sporo, dok Francuska, Italija i Turska nisu prešle okvire faze planiranja. U Grčkoj, Civilna odbrana potpada pod Ministarstvo unutrašnjih poslova.

Mada nisu članice NATO-a, Švedska i Švajcarska imaju odlično organizovanu Civilnu odbranu.

Na zaključku, predavač još jednom podvlači da Civilna odbrana predstavlja bitnu komponentu oružanih snaga i da bi bez nje njihove baze bile izgubljene, a volja naroda za otporom slomljena.

(*Journal Royal United Service Institution*, maj 1953)

NOVA KOLA ZA PRENOS PEŠADIJE

Nedavno su objavljene prve pojedinosti o najnovijim blindiranim kolima koja će prevoziti motorizovane bataljone britanskih oklopnih divizija, ili tzv. oklopnu pešadiju. Kola su dobila naziv *Saracen* i imaju šest točkova; izrađena su u fabrici »Alvis«, u Koventriju, prema nacrtima i u saradnji sa Institutom za ispitivanje i razvoj bornih kola Ministarstva snabdevanja. Kola pokreću motori *Rolls Royce* i mogu da prevoze jedan kompletni pešadiski vod. Naoružana su jednim mitraljezom 30 mm i protivavionskim Bren topom. Oklopom su zaštićena od zrna lakog oružja i parčadi granata. Donji deo kola takođe je zaštićen oklopom i zato ona uspešno odolevaju i eksplozijama mina. Vetrobran se može takođe zaštititi metalom, a u slučaju opasnosti, kolima se upravlja pomoću tri periskopa. Ako kola izgube jedan, ili čak i dva točka, ona i dalje nesmetano voze, pod uslovom da nisu oštećena dva prednja točka. Proizvođači tvrde da su po efikasnosti i maksimumu zaštićenosti ova kola zasada bez takmaca.

(*Britanska informativna služba*, 23 maj 1953)

FRANCUSKA I ZEMLJE BENELUKSA

PROBLEM PRELASKA NA OPERATIVNE DIVIZIJE LAKŠEG TIPA

U francuskoj javnosti i štampi se odavno raspravlja problem kako da se program naoružanja izvede sa što manje potresa po nacionalnu privredu, a da se istovremeno postigne željeni nivo nacionalne bezbednosti. Između ostalih mišljenja, francuski dnevni list *Le Figaro*, doneo je članak Etijena Anterijeja, koji predlaže da se u cilju uštede ponovo uvedu divizije »evropskog tipa«. Članak u izvodu glasi:

Vojni rashodi pretstavljaju opterećenje koje sve više raste i koje se vrlo teško može podneti. Iako u Francuskoj oni ne dostižu ni 10% nacionalnog dohotka, prema 12% — u Engleskoj i 14% — u SAD, oni ipak izgledaju dosta teški, pošto im se mora još dodati opterećenje u vezi sa ponovnom izgradnjom i ponovnom opremom. Pred samu tzv. »ofanzivu mira«, osećalo se da se napor za ponovno naoružanje bliži svom plafonu.

Poznato je da su vlade zemalja — članica NATO-a svoj pogram brzog naoružanja morale promeniti u dugoročne programe; ovo je svakako diktovano nesavladljivim privrednim teškoćama, ali se time otvaraju vrata eventualnoj agresiji.

Problem koji se sada postavlja pred Evropljane, posebno Francuze, je da se, po mogućstvu, dosadašnje oružane snage održe u potrebnom stanju bojne gotovosti, pa čak i da se povećavaju, bez povišavanja postojećih troškova.

Prva ušteda koju bi trebalo učiniti, po mišljenju pisca članka koji se ovde prikazuje, je da se odustane od »miliarderskih« divizija. Kada su Amerikanci imali da reorganizuju pojedine armije na Evropskom kontinentu, oni su primenili najbrži metod, tj. uzeli su za ugled jedinice svoje sopstvene vojske. Međutim, Američka vojska u Evropi bila je formirana u vidu ekspedicionih korpusa, namenjenih za operisanje na velikom udaljenju od svojih nacionalnih baza, pa je raspolagala efektivima, sredstvima i potrebama najpunijeg obima, za pariranje svih eventualnosti i teškoća u vezi dalekih transporata snabdevanja.

Naprimera, u američkoj diviziji su od 18.705 ljudi, 8.262 oficira, podoficira i vojnika uključeni u razne štabove. Od nešto oko 10.000 boraca, samo njih 1.159 predstavlja pešake naoružane puškama, dok, sovjetska divizija od ukupno 10.300 ljudi, ima 200 pešaka više. Iako je ova divizija brojno za polovinu slabija od američke, njena vatrena jačina — kako se iz prednjeg vidi — je veća. Razlog za ovo leži u tome što su američke službe veoma obimne. Naprimera, one imaju 2.000 vozila (2.000 šofera i 400 mehaničara), tj. 1 vozilo na 9 ljudi. Sanitetsko osoblje broji 997 ljudi, od kojih 86 oficira. Sam štab divizije ima 111 oficira, a 1.781 čovek se nalazi po raznim štabovima i službama. Četa za komandovanje — u bataljonu — broji 11 oficira i 108 ljudi. Na taj način se dolazi do rekordnog brojnog stanja ljudstva za jednu diviziju: 90.000 ljudi (18.000 napred i 72.000 u pozadini).

Iz navedenih razloga, kako kaže pisac, u Francuskoj postoje stručnjaci kao što su general Žako i pukovnik Mikše, koji preporučuju vraćanje na *lake divizije*, koje su jeftinije a pritom su lakše za rukovođenje u cilju ostvarenja zaštite određenih teritorija.

Takve *divizije* — *komandosi* bi mogle imati sledeće elemente: oklopne izviđačke delove; 1 bataljon motorizovane inženjerije, vrlo pokretne PT jedinice i udarne grupe koje bi bile namenjene za upad u neprijateljsku pozadinu i vođenje rata po sistemu zaseda. Te bi divizije imale zadatak da uznemiravaju neprijatelja i da kočje njegovo napredovanje duž velikih komunikacijskih arterija, sve dok ne bi bila obezbeđena masovna intervencija glavnih bitačnih snaga i jedinica opšte aktivne rezerve.

(*Le Figaro*, 30 jun 1953)

KONGRES FRANCUSKOG SAVEZA REZERVNIH OFICIRA

Početkom aprila ove godine, u Konstantinu je održan XXVII kongres francuskog Nacionalnog saveza rezervnih oficira. Delegati su prisustvovali manevrima i vežbama na poligonu logora Telegma, u kojima su, pored artiljerije, učestvovali i pešadiski minobacači, bacači plamena i raketna PT oruđa. Pored toga, prikazano je i novo naoružanje, sredstva za razminiranje, itd. Vežbe su vršene u vidu bojnih gađanja.

Rad pet komisija bio je konkretizovan rezolucijama koje su po raznovrsnim vojnim pitanjima postavile sledeće zahteve:

- naimenovanje, u što kraće mogućem roku, generalnog inspektora rezervne suvozemne vojske, sa jednim generalom — pomoćnikom za Severnu Afriku;
- blagovremeno objavljivanje spiskova za unapređenje, odlikovanje, itd;
- unapređenje u čin potporučnika, u što kraćem roku, onih rezervnih podoficira koji budu dokazali da su učestvovali u ratu na Dalekom Istoku, a koji su svršili kurs za vodnika i proveli mesec dana u aplikacionoj školi svoga roda vojske;
- počasnno unapređivanje u više činove, pod izvesnim naročitim uslovima;
- davanje rezervnim oficirima koji služe na ratištu Dalekog Istoka izvesnih povlastica koje uživaju aktivni oficiri;
- povećanje kredita za obuku rezervne vojske u 1954 godini;
- obavezno prisustvovanje izvesnom broju časova nastave;
- olakšice u vezi odlaska na vežbu;
- široka upotreba rezervnih oficira koji su oslobođeni daljih obaveza u vojsci, za stvaranje kadrova za Civilnu odbranu;
- decentralizacija ratne administracije;
- razvoj psiholoških napora u cilju buđenja i jačanja patriotizma;
- revalorizacija novčanih isplata koje su u vezi sa Legijom časti i Vojničkom medaljom¹⁾ i
- izglasavanje osnovnih zakona za status rezervnih oficira, opštu organizaciju rezervne vojske i unapređivanje u toj vojsci.

Na završnoj sednici Kongresa, maršal Žuen je održao govor u kome je podvukao važnost atomske nadmoćnosti, ali nije ostavio nikakve sumnje u mogućnost da se eventualni agresor masovno obruši na francusku teritoriju, »u refleksu neke vrste bekstva unapred«.

¹⁾ *Medaille militaire* — najviše vojno odlikovanje koje može dobiti oficir.

Pored toga, maršal je još naglasio i sledeće:

Treba obezbediti dovoljno solidan baraž sredstava klasičnog naoružanja. Ali, ova sredstva skupo staju i ono što je predviđeno u okviru Atlantskog pakta, što je inače nedovoljno, daleko je od toga da bude ostvareno. Zbog privrednih i finansijskih teškoća na koje nailazi svaka zemlja NATO-a, rokovi se stalno produžavaju, a sa njima i rok kada će prestati opasnost i kada će snage Atlantskog pakta biti dovoljno jake da se odupru svakoj eventualnoj agresiji. Stoga, sve zainteresovane zemlje treba da učine odgovarajuće napore, srazmerno svojim sredstvima i mogućnostima, kao i spoljnim obavezama koje imaju širi, zajednički interes. Takve su obaveze, po rečima maršala, Francuske u Indokini.

Stvaranje Evropske odbranbene zajednice nameće se kao neophodno. Amerikanci počinju da negoduju izdržavajući svoje divizije u Zapadnoj Nemačkoj, dok Nemci ne učestvuju u odbrani sopstvene zemlje. Treba se staviti samo u položaj Amerikanaca.

Međutim, Francuska po celom nemačkom pitanju ima opravdane zahteve i izvesnu legitimnu rezervu prema svim onim tačkama Ugovora o Evropskoj odbranbenoj zajednici čija bi striktna primena u izvesnom stepenu povredila njen suverenitet, jedinstvo i nacionalni integritet. Prema tome, treba naći neko srednje rešenje koje bi zadovoljilo i interese Francuske, i NATO-a kao celine.

(*Revue de défense nationale*, jun 1953)

U DANSKOJ ZA SADA NEĆE BITI AMERIČKIH BAZA

G. Hedtoft, raniji pretsednik Danske vlade i lider Socijal demokratske stranke — najveće u Danskom parlamentu, krajem juna o. g. dao je na partiskom kongresu izjavu koja je odstranila svaku mogućnost da se u Danskoj, za vreme mira, uspostave američke baze.

On je, između ostalog, rekao da Danska treba da bude zahvalna NATO-u na ponudi, ali je ona u sadašnjim okolnostima ne može prihvatiti. G. Hedtoft je rekao da mu izgleda sasvim jasno da stacioniranje savezničkih vazduhoplovnih snaga u Danskoj ne bi išlo u prilog popularisanja Atlantskog pakta. Besumnje da je na ovakav stav mnogih Danaca uticalo i odbijanje Norveške da dopusti ma kojim stranim trupama da stupe na njenu teritoriju.

Po mišljenju g. Hedtofta, stalno stacioniranje savezničkih vazduhoplovnih snaga na danskoj teritoriji bilo bi od sumnjive vrednosti, pošto NATO nema dovoljno kopnenih snaga i oklopnih sredstava za zaštitu Južnog Šlezvig-Holštajna.

Danska očigledno ima pravo da stvori takve aranžmane kojima bi savezničkim snagama bilo dopušteno da stacioniraju na njenoj teritoriji, ukoliko bi za to nastupila potreba, rekao je g. Hedtoft. Ona, naravno, mora da pojača svoje oružane snage i ne sme se naći izolovana.

Prednja izjava g. Hedtofta obeležila je važnu preorijentaciju u pogledu stanovišta socijaldemokrata po celom tom pitanju: oni su doskora, načelno, prihvatili stacioniranje savezničkih vazduhoplovnih snaga na danskoj teritoriji, zahtevajući jedino da se zadovolje izvesne tehničke primeđbe.

U ovakvoj, novoj, situaciji, Danska vlada, sastavljena od liberalnih agraraca i konzervativaca, neće biti u stanju da dobije dovoljnu parlamentarnu podršku za omogućavanje uspostavljanja savezničkih vazduhoplovnih baza na teritoriji Danske, niti se može predvideti da bi septembarski izbori ovo mogli da izmene.

*

Danski ministar inostranih poslova g. Kraft, odgovorio je posle nekoliko dana g. Hedtoftu i, između ostalog, rekao da ovaj nije trebalo da interveniše po jednom pitanju po kome čak ni Vlada nije još smatrala za potrebno da donese odluku. Utoliko pre, što se danska atlantska politika zasniva na podršci tri velike partije, koje među sobom dele odgovornosti i za njeno sprovođenje.

Celo to pitanje ne zahteva neko hitno rešenje i ono bi se moglo ponovo pojaviti docnije. G. Kraft se složio sa g. Hedtoftom da stacioniranje savezničkih vazduhoplovnih snaga u Danskoj ne pretstavlja jedan izolovani vojni problem, već da ga treba posmatrati u tesnoj vezi sa zaštitom severnog kopnenog boka u Južnom Jutlandu, Šlezvig-Holštajnu i Severnoj Nemačkoj. U tom cilju se već vode

pregovori, koji treba da dovedu do toga da Saveznici obećaju da će ove teritorije biti posednute kopnenim snagama, u čemu Danska, takođe treba da da svoj doprinos.

Po mišljenju g. Krafta, ne bi trebalo stvar prejudicirati i donositi definitivnu odluku o savezničkim mirnodopskim bazama u Danskoj, dok je opšta situacija u svetu nejasna, a ide se u susret važnim međunarodnim pregovorima.

(*The Times*, 24 i 29 jun 1953)

DALEKI ISTOK

NAORUŽANJE JAPANA

Direktor Nacionalne uprave za bezbednost Japana Tokutaro Kimura izjavio je da je Japanska vlada izradila Petogodišnji plan naoružanja.

Prema mišljenju krugova koji se smatraju dobro obavешtenim, efektivni kopnenih snaga koji sada iznose 110.000 ljudi, popeće se na 205.000, što pretstavlja povećanje od 95.000. Ukupna tonaža brodova japanske mornarice iznosiće 143.000 tona, dok će avijacija obuhvatiti 1.536 aviona, od kojih 480 mlaznih. Trajanje roka službe u stalnom kadru, za kopnenu vojsku, povećaće se od 2 na 3 godine. Ostaće na snazi dosadašnji sistem dobrovoljnog regrutovanja. Još se ne zna kakvom će se brzinom ostvariti Petogodišnji plan, naročito kada je reč o onom delu plana koji se odnosi na ovu godinu.

Plan svakako vodi računa o vojnoj pomoći koju su obećale SAD na ime uzajamne bezbednosti, a koja dostiže 200 miliona dolara.

*

Ako se Koreja bude ujedinila i ako izbore bude vodila postojeća Komisija OUN, ili neka njoj slična komisija za Koreju, u Japanu se smatra da će od toga profitirati i magnati japanske teške industrije. U tom slučaju, ogromni zadatak obnove uništene industrije Severne Koreje, pri čemu bi trebalo utrošiti najmanje 10 milijardi dolara, pao bi u deo Ujedinjenih nacija, umesto na teret Kine, a japanska teška industrija odigrala bi u toj obnovi glavnu ulogu. Ekonomski savet Japana još uvek se nalazi u nelagodnoj neizvesnosti u pogledu količine oružja i materijala za odbranu koje mora nabaviti kao odgovor na američki zahtev za ponovno naoružanje Japana. Postoji velika nada da će se obezbediti američka pomoć u modernoj opremi, stručnim savetima, kao i u dolarima, i da će Amerikanci veliki deo narudžbina za potrebe rata u Koreji prepustiti sada Japanu — za potrebe njegove odbrane. Učinjen je zahtev da se pošalje velika grupa japanskih tehničara u SAD u cilju proučavanja američke tehnike proizvodnje oružja i organizovanja veze između američkih i japanskih industrijskih postrojenja za proizvodnju oružja. Ovaj su zahtev učinili Japanci i on je zbunio Amerikance, koji traže brzo naoružanje Japana, ali se i dalje kolebaju da povere Japanu neke od specijalnih tehničkih tajni koje su napravile revoluciju u proizvodnji i usavršavanju američkog oružja.

Ekonomski savet Japana smanjio je znatno nacрте za naoružanje koji su bili predložili militaristi i uticajna Federacija ekonomskih organizacija Japana (*Kajdanren*). Prema projektu toga saveta, predviđeno je sledeće:

a) šestogodišnji plan naoružanja; b) kopnena vojska će imati jačinu od 175.000 ljudi, a opremu za 250.000; c) mornarica, koja će uglavnom bazirati na razaračima, imaće 220.000 tona; d) vazduhoplovstvo će imati 1.200 aviona, većinom lovaca i e) predviđena cena za ovaj program iznosi 1,222.000 miliona jena.

Japan ima očigledne teškoće: proizvodni troškovi su suviše veliki, ima previše gladi, a tržište je sasvim nedovoljno. Troškovi proizvodnje pretstavljaju veliki problem koji bi se mogao smanjiti jedino uvođenjem modernije industrijske opreme, sa odgovarajućim smanjenjem radne snage; međutim, to bi prouzrokovalo industrijski nemir koji se ionako već oseća u Japanu i stalno raste.

Specijalni pregled kineskog Petogodišnjeg plana, koji je dao Ekonomski savet Japana, pokazuje da Japan može mnogo, brzo i stalno da doprinosi izvršenju tog plana, liferujući Kini potrebna kapitalna industrijska postrojenja, u zame-nu za jeftinije sirovine koje se od Kine mogu dobiti po povoljnim cenama.

(*The Economist*, 6 jun 1953 i *Agence France Presse*, 10 jun 1953)